

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

järjestö

Vastaajatahon virallinen nimi

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja, herttaliisa.tuure@intory.fi

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry:n hallitus 24.9.2020

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Uudistuksen tavoitteet ovat kannatettavia ja uudistus on tarpeen myös kustannusten hillitsemisen näkökulmasta. Merkittävä kysymys kuitenkin on, ratkaistaanko tällä hallintouudistuksella sosiaali- ja terveyspalveluiden suurin ydinongelma eli palveluiden saatavuus ja nopea hoitoon pääsy. Esimerkiksi opiskeluhuollon palveluissa on ollut suurta alueellista vaihtelua eikä tilanne ole ollut nuorille yhdenvertainen. Olennaista on hallinnon rakentamisen sijaan kiinnittää kaikilla alueilla vahvempaa huomiota asiakastason palveluintegraation vahvistamiseen ja palveluprosessien sujuvoittamiseen. Uudistuksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää sote-maakuntien ja kuntien vastuulla olevien palveluiden saumatonta yhteensovittamista sekä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä.

On hyvä, että lakiesityksessä todetaan, että maakuntien tulisi huomioida maakuntastrategiaan kuuluvassa palvelustrategiassa nuorten palveluiden kokonaisuus sekä kunnan ja maakunnan palveluiden yhteensovittamien. Sote-maakunnan ja kuntien yhteistyöhön ja palvelujen yhteensovittamiseen tulee kuitenkin velvoittaa esitettyä selkeämmin. Lisäksi nuorisolain 9 §:n mukaisen monialaisen yhteistyön tulee jatkossa toteutua myös sote-maakunnissa. Joustava yhteistyö ja palveluiden yhteensovittaminen on edellytys sille, että asiakas saa tarvitsemansa palvelut ja palvelukokonaisuudet ja että palveluilla saadaan aikaan tavoiteltua vaikuttavuutta.

Lakiesitys ei huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen sote-maakuntien ja kuntien yhdyspinoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä. Esitysluonnoksessa työpajatoimintaa tai sen kohderyhmiä ei ole tunnistettu riittävällä tasolla eikä uudistuksen vaikutuksia niihin ole arvioitu.

Uudistuksesta seuraa, etteivät kunnalliset työpajat voi enää tuottaa sote-maakunnan järjestämismääräyksiä siirtävää kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta. Tilanne olisi kestävämpi sekä asiakkaiden että työpajaorganisaatioiden kannalta: asiakkaat menettäisivät tarpeisiinsa vastaavat palvelut ja työpajat toimintaedellytyksensä. Toimivia palveluita tulisi ajamaan alas ja moni työpaja joutuisi lopettamaan toimintansa.

Uudistuksen vaikutukset työpajojen palveluihin ja kunnallisten työpajojen tuottamaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee arvioida. Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee ottaa erilliseen tarkasteluun uudistuksen valmistelussa.

Laissa tulee mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämismääräyksiä siirtäviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta. Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Maakunnalliset nuorisovaltuustot toimivat tärkeänä vaikuttamiskanavana nuorille, kunhan niille osoitetaan riittävät resurssit ja annetaan puhe- ja läsnäolo-oikeus keskeisissä toimielimissä. Maakuntahallituksen tehtävä on huolehtia maakunnallisen nuorisovaltuuston toimintaedellytyksistä ja lisätä nuorten ja nuorisotyöntekijöiden yhteistyömahdollisuuksia maakunnan tasolla.

Jotta kaikkien nuorten ääni tulee kuuluviin, on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota haavoittuvassa asemassa olevien nuorten vaikutusmahdollisuuksiin. Nämä nuoret käyttävät runsaasti palveluita, mutta heidän voimavaransa eivät riitä yhteiskunnalliseen keskusteluun. Nuorten ääntä on kuultava laajasti ja eri keinoja hyödyntäen nuorten palveluihin ja osallisuuteen liittyvissä asioissa. Sote-uudistuksessa tarkoitettuja keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia tulee järjestää myös nuorille sekä osallistaa nuoria heitä koskevien palvelujen suunnitteluun. Mikäli maakunta hankkii nuorille kohdennettuja palveluita markkinoilta, kilpailuskriteereihin tulee lisätä laintasoinen kirjaus, joka edellyttää palveluntarjoajilta suunnitelmaa asiakasosallisuuden toteuttamisesta.

Koska maakuntauudistuksen jälkeenkin monet etenkin haavoittuvassa asemassa olevista nuorista tavoitettaisiin edelleen kunnallisesti organisoitujen sivistys- ja nuorisopalvelujen sekä etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan puitteissa, on taattava lainvoimaisesti, että yhteydet eri hallintotasoilla toimivien organisaatioiden välillä toimivat katkoksetta. Nuorisotyöntekijöille kertyvää ajankohtaista tietoa alueen nuorten muuttuvista elämäntilanteista ja tarpeista – esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalvelujen kysyntää ja tarjontaa koskien – on voitava välittää reaaliaikaisesti kunnalliselta ja kolmannelta sektorilta maakunnallisesta sote-palvelutarjonnasta vastaavien toimielinten tietoon.

Into esittää, että uusissa maakunnallisissa organisaatioissa tulee olla nimettyjä vastuu- ja yhteyshenkilöitä nuorten asioihin, osallisuuteen sekä nuorisotyöhön ja -toimintaan liittyen. Nämä nuorten osallisuus- ja tiedonkulkuvastaavat voivat toimia kunnallisten ja kolmannen sektorin nuorisotyöntekijöiden kumppaneina nuoria ja heidän tarpeitaan koskevien asioiden ajamisessa. Kunnallisten ja kolmannen sektorin palvelujen tavoittamalla nuorilla on myös oltava ennalta määriteltäviä, rakenteisiin vietyjä osallistumis- ja kuulluksi tulemisen mahdollisuuksia osana maakunnallista päätöksentekoa.

Maakuntien tehtävistä on ensiarvoisen tärkeää muodostaa selkeä ja konkreettinen kuva, jotta jokapäiväinen vaikuttaminen tai äänestämällä maakuntavaaleissa vaikuttaminen eivät kärsi vähäisestä aktiivisuudesta. Maakuntauudistuksen toteutuessa sen alkutaivalta tulee hyödyntää täysimääräisesti ainutlaatuisena tilaisuutena erilaisten nuorten ja ryhmien välittömän osallisuuden, alueellisesti innostavan demokraattisen kansalaiskeskustelun sekä hallinnon saavutettavuuden ja läpinäkyvyyden kohentamiseen.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

-

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

-

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

-

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

-

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

-

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

-

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

-

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

-

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

-

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

-

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

-

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Sote-uudistuksessa keskeiset työpajojen toimenpiteet, kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus, siirtyvät sote-maakuntien järjestämisvastuulle. Nuorisotyö puolestaan on yksi kuntiin jäävistä tehtävistä, ja myös kunnallinen nuorten työpajatoiminta asemoituu jatkossakin pitkälti nuorisotoimeen.

Uudistuksesta seuraa, etteivät kunnalliset työpajat (kenties mukaan lukien myös kuntien sidosyksikkö-säätiöt) voisi enää tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa. Säännösten tilanteeseen vaikuttaa myös sekä hankintalaki että kuntalaki. Sote-maakunta voi toki kilpailuttaa palvelun. Kunta voi osallistua kilpailutuksiin vain, jos yhtiöittää toiminnan – mutta juuri kuntouttavaa työtoimintaa ei kuitenkaan voi tuottaa yritysmuotoinen organisaatio. Tilanne olisi kestävätkin sekä asiakkaiden että työpajaorganisaatioiden kannalta: vaarana on, että asiakkaat menettävät tarpeisiin vastaavat palvelunsa ja työpajat toimintaedellytyksensä.

Into katsoo, ettei valmisteilla oleva lakiesitys huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen sote-maakuntien ja kuntien yhdyspinnoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä. Esitysluonnoksessa työpajatoimintaa tai sen kohderyhmiä ei ole tunnistettu riittävällä tasolla eikä uudistuksen vaikutuksia niihin ole arvioitu.

Lakiluonnos nostaa huolta heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluiden saatavuudesta. Jos kunnalliset työpajat eivät voi tuottaa niiden yleisimpiä palveluita, pudottaa tämä merkittävän määrän haavoittuvimmassa asemassa olevia palvelujärjestelmän ulkopuolelle.

Into painottaa, että uudistuksen vaikutukset työpajojen palveluihin ja kunnallisten työpajojen toteuttamaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee arvioida. Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee ottaa erilliseen tarkasteluun uudistuksen valmistelussa.

Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä. Lakiesityksessä tulee mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämistä vastuulle siirtyviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta.

Yhteistyö sote-maakuntien kesken parantaa palveluiden saavutettavuutta ruotsin kielellä myös sellaisten palveluiden osalta, jotka eivät vielä toimi kaksikielisesti. On kuitenkin tärkeää, että palvelut ovat saatavilla läheltä, ja maakunnan on huolehdittava siitä, että ruotsinkielisille asiakkaille syntyy ehjät palvelupolut. Yhdenvertaisuuden varmistaminen kaksikielisten palveluiden osalta kaksikielisisissä maakunnissa on tärkeää. Yhteistyösopimusta laadittaessa on olennaista tunnistaa ruotsinkielisen väestön palvelutarpeet ja löytää niihin parhaat ratkaisut.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentyvä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

-

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaatavuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

-

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

-

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

-

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

-

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

-

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelyistä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

-

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

-

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

-

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

-

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

-

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

-

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

-

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

-

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

-

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden

rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

-

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Uudistuksen myötä kunnilta siirtyy iso osa tehtävistä ja rahoituspohjasta maakuntiin. On varmistettava, että kunnat säilyvät elinvoimaisina ja toimintakykyisinä. Kuntien on pystyttävä tekemään myös investointeja uudistuksen jälkeenkin. Kuntiin jäävät terveyden edistämisen palvelut sekä koulutus- ja sivistystehtävät ja nuorisotyö edellyttävät panostuksia tulevaisuudessakin. Haasteena on, että verotulojen pienentyessä kuntien on keskityttävä ennen kaikkea lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen, ja muut palvelut – kuten nuorisotyö ja työpajatoiminta – voivat joutua leikkausten kohteeksi. Rahoitusjärjestelmän tulee kompensoida riittävästi kuntien rahoituksen muutoksia.

Sote-maakunnalle rahoitus palvelujen järjestämiseen tulee valtiolta yleiskatteellisena rahoituksena, eli ns. korvamerkittyä rahoitusta eri palveluihin ei ole. Kun maakunnan rahoituksesta merkittävä osa menee lakisääteisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin, on vaarana, ettei sitä riitä tarpeeksi muihin, esimerkiksi heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluihin. Jos tarvittavat palvelut jäävät saamatta, se näkyy jatkossa viiveellä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen kasvuna ja kustannusten nousuna. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien kohderyhmien palvelujen rahoitus tulee taata.

Jo tällä hetkellä sote-palveluja on järjestetty useilla alueilla kuntayhtymäpohjaisesti maakuntaa hieman pienempänä kokonaisuutena. Työpajakentän kokemusten mukaan haasteeksi monilla alueilla on noussut se, että heikoimmassa asemassa olevien palveluista, joissa tarvitaan intensiivisintä ja pitkäkestoista palvelua, maksetaan kaikkein vähiten. Korvaus esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta heikoimmassa kunnossa oleville on usein vain valtion korvaama 10,90 € päivähinta. Tällöin riskinä on, että eniten tukea tarvitsevat asiakkaat saavat kaikkein vähiten valmennusta, tukea ja ohjausta, eikä palvelu vastaa heidän tarpeisiinsa. Lisäksi palvelutuotannon riskit jäävät täysin palveluntuottajien kannettavaksi.

Työmarkkinatuen kuntien maksuosuudet ovat monessa kunnassa merkittäviä. Henkilöt, jotka kasvattavat kuntien maksuosuutta, tarvitsevat usein monialaisia kuntouttavia palveluja, joita jatkossa järjestää sote-maakunta. Mikäli vastuu työmarkkinatuen maksuosuudesta jää edelleen kuntiin, kunnilla pitää olla todellinen mahdollisuus edistää kuntoutumista työelämään esimerkiksi kunnallisten työpajojen tarjoamalla kuntouttavalla työtoiminnalla ja muilla valmennuspalveluilla.

Kunnilla tulee myös olla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mahdollisuus vaikuttaa työttömyyden pitkittymisen ehkäisyyn sekä välineitä edistää asukkaiden työllisyyttä.

Huolta herättää myös, mikä on jatkossa tilanne kuntien työllisyyspalveluja ja esimerkiksi työpajatoimintaa tuottaville yhdistyksille myöntämien toiminta-avustusten suhteen. Miten kuntapäätäjät suhtautuvat yhdistysten avustamiseen, kun kuntien taloustilanne heikkenee?

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

-

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

-

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävinä?

-

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

-

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

-

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

-

67. Ovanko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

-

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

-

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

-

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

-

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

-

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Ehdotus ei huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen sote-maakuntien ja kuntien yhdyspinnoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä. Esitysluonnoksessa työpajatoimintaa tai sen kohderyhmiä ei ole tunnistettu riittävällä tasolla eikä uudistuksen vaikutuksia niihin ole arvioitu. Uudistuksen vaikutukset työpajojen palveluihin ja kunnallisten työpajojen toteuttamaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee arvioida. Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee ottaa erilliseen tarkasteluun uudistuksen valmistelussa.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

-

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

-

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Lakiesitys ei huomioi riittävästi työpajatoiminnan kaltaisen sote-maakuntien ja kuntien yhdyspinnoille asemoituvan monialaisen palvelun toimintaedellytyksiä. Esitysluonnoksessa työpajatoimintaa tai sen kohderyhmiä ei ole tunnistettu riittävällä tasolla eikä uudistuksen vaikutuksia niihin ole arvioitu.

Uudistuksesta seuraa, etteivät kunnalliset työpajat voi enää tuottaa sote-maakunnan järjestämisvastuulle siirtyvää kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta. Tilanne olisi kestämaton sekä asiakkaiden että työpajaorganisaatioiden kannalta: asiakkaat menettäisivät tarpeisiinsa vastaavat palvelut ja työpajat toimintaedellytyksensä. Toimivia palveluita tultaisiin ajamaan alas ja moni työpaja joutuisi lopettamaan toimintansa.

Uudistuksen vaikutukset työpajojen palveluihin ja kunnallisten työpajojen tuottamaan kuntouttavaan työtoimintaan tulee arvioida. Työpajapalveluiden jatkumisen edellytykset tulee ottaa erilliseen tarkasteluun uudistuksen valmistelussa.

Laissa tulee mahdollistaa, että kunnallinen työpaja voi tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle siirtyviä palveluita, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta. Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta tarvitaan työpajoja ja vastaavia valmennusyksiköitä koskeva poikkeus samaan tapaan kuin työsopimuslaissa (26.1.2001/55) on tällä hetkellä.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Tuure Herttaliisa
Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry